

Модель управління якістю професійної підготовки студента у вищому мистецькому навчальному закладі

У статті висвітлений один з аспектів дослідження проблеми моделювання якості професійної підготовки фахівця у мистецькому навчальному закладі. Послідовна реалізація основних компонентів моделі управління якістю професійної підготовки студента складає основу процесу формування базових компетенцій студентів музичних спеціальностей.

Ключові слова: управління, професійна підготовка, вищий мистецький навчальний заклад.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Підготовка кваліфікованих спеціалістів нового покоління є одним із стратегічних напрямів розвитку сфери вищої професійної освіти. Саме в останні роки у зв'язку з впровадженням нових державних освітніх стандартів виникає нагальна потреба у створенні ефективного інструментарію управління якістю підготовки фахівців у мистецьких освітніх установах. Це говорить про те, що якісна професійна підготовка повинна не тільки задовольнити запити споживачів мистецьких освітніх послуг, але і розглядатися як чинник соціальної захищеності людини в нових соціально-економічних умовах.

Під якістю підготовки спеціаліста в спеціальній літературі розуміється:

- ступінь відповідності рівня підготовки професійним вимогам, що пред'являються до нього як до фахівця, професіонала [6, с.49];
- результативність діяльності конкретного освітнього мистецького закладу чи системи професійної освіти в цілому [8, с.37].

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Сучасні дослідження в галузі музичної педагогіки показують, що професійна підготовка майбутніх спеціалістів є багатосторонньою системою, що об'єднує самостійні, але взаємопов'язані і взаємообумовлені складові елементи педагогічного процесу. Провідними вченими розглянуті різні аспекти професійної підготовки студентів-музикантів (Е.Б.Абдулін, Л.Г.Арчажнікова, І.М.Немикіна, Г.М.Ципін та ін):

- розроблена професіографічна концепція викладача і досліджений комплекс знань, умінь і навиків у його теоретичній, методичній та практичній підготовці [2];
- розкриті питання методологічної підготовки викладача початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів як сфери діяльності, пов'язаної з виявленням, аналізом і узагальненням теоретичних основ, що є фундаментом даної професії [1];
- виявлено можливості формування аналітичних умінь і розвиток інтелектуально-творчих здібностей студентів на основі засвоєння комплексу узагальнених понять [4].

Формулювання цілей статті... Метою статті є розкриття основних компонентів моделі управління якістю професійної підготовки студента вищого мистецького навчального закладу.

Виклад основного матеріалу... На сьогодні можна констатувати суттєві досягнення у сфері професійної підготовки майбутніх викладачів-музикантів. У той же час цю тему не можна вважати вичерпаною [2; 9].

Проаналізувавши практику діяльності вищого мистецького навчального закладу, можна стверджувати, що вирішення проблеми якості підготовки фахівця в даній сфері вирішується складно. Причин цього кілька:

- різний рівень початкової музичної підготовки у вступників до вищих мистецьких навчальних закладів;
- недостатня кількість навчальних годин, відведених галузевим освітнім стандартом на освоєння фахових дисциплін;
- структура професійної підготовки включає обмежене коло дисциплін, які не повною мірою відповідають комплексному характеру професійної діяльності і т.д.

Таким чином, практичне оволодіння механізмами управління якістю підготовки студента до цих пір є ключовою проблемою, яка потребує від викладача не тільки професійних знань, а й конкретних навичок у цій області. У зв'язку з цим ефективність управління якістю підготовки студента вимагає ретельного вивчення, осмислення і використання в сучасних освітніх умовах практики діяльності інших мистецьких навчальних закладів.

Звертаючись до поняття „якість професійної підготовки студента” і аналізуючи його складові, ми прийшли до висновку, що якість у цій галузі є дією багатьох факторів, серед яких першорядне значення мають якість підготовки абітурієнтів та їх мотивація на подальшу професійну діяльність.

Рівень знань абітурієнтів характеризує можливість досягнення якості їх підготовки з точки зору зовнішніх і внутрішніх ресурсів, які перетворюються у процесі підготовки в „кінцевий продукт” (фахівці для сфери музичної освіти). Оцінка якості підготовки абітурієнтів як початкового „матеріалу” необхідна для подальшого порівняння того, що вийшло після закінчення вищого мистецького навчального закладу з тим, що було на вході.

Практичний досвід роботи дозволив виявити, що на сьогодні співвідношення кількості місцевих та іногородніх абітурієнтів скоротилася на користь перших, що пояснюється високою конкуренцією серед початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів даної спрямованості.

Проаналізувавши літературні джерела в сфері підготовки майбутніх спеціалістів в галузі музичного мистецтва, можна стверджувати, що в абітурієнтів не сформовані в достатній мірі базові компетенції, пов'язані з професійною діяльністю.

Основна причина низького рівня базових компетенцій студентів спостерігається в недостатній увазі до проблеми управління якістю професійної підготовки на рівні початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. виправити таке становище, компенсувавши деякі прогалини в музичній освіті студента, можна за рахунок впровадження в освітній процес вищого мистецького навчального закладу моделі управління якістю професійної підготовки фахівця.

Термін „модель” ми застосовуємо в загальноприйнятому значенні як „узагальнене відображення явища, результат абстрактного узагальнення практичного досвіду, співвідношення теоретичних уявлень про об'єкт і емпіричні знання про нього” [5, с.104]. При побудові моделі управління якістю професійної підготовки були враховані вимоги, що висуваються до моделей: по-перше, вона повинна відображати ступінь цілісності процесу або явища, по-друге, містити умови його протікання, по-третє, вона повинна бути структурно доцільною [3].

Розроблена модель орієнтована на майбутнього фахівця як суб'єкта підготовки й припускає певні зміни у досягненні якісно нового рівня сформованості базових компетенцій, пов'язаних з професійною діяльністю: теоретичних, виконавських і особистісних.

Структура моделі управління якістю професійної підготовки представляє собою ряд відносно самостійних блоків (цільовий, структурно-змістовний, функціональний, результативний, умови реалізації моделі). Взаємодія і взаємозв'язок перерахованих блоків є необхідною передумовою раціонального управління якістю професійної підготовки студента у вищому мистецькому навчальному закладі.

Моделювання процесу підготовки здійснюється зверху вниз по ієрархічних сходах, виходячи з мети управління якістю професійної підготовки як головного системотворчого компонента.

Цільовий блок пов'язаний з плануванням якості як результату підготовки спеціалістів. Він реалізується через постановку стратегічної мети управління якістю. Цілепокладання в професійній підготовці студентів представляє собою єдність двох груп цілей: зовнішніх і внутрішніх.

Зовнішні цілі зафіксовані в державному освітньому стандарті вищої освіти. Вони складають основу системи цілей, спрямовану на підготовку компетентних спеціалістів у сфері освіти.

Внутрішні цілі орієнтовані на задоволення особистісних потреб студентів, які складаються з ряду складових:

- розуміння майбутнього професійного статусу і призначення;
- усвідомлення ролі дисципліни, що вивчається, у подальшій професійній діяльності;
- інтересу до предмета;
- потреби в накопиченні і розширенні меж компетенцій предмета, що вивчається.

Важливим в управлінні якістю професійної підготовки, на наш погляд, є той факт, що внутрішні і зовнішні цілі повинні співвідноситися між собою.

Таким чином, стратегічна мета управління якістю професійної підготовки студента визначена як підготовка компетентного фахівця для сфери музичної освіти.

Структурно-змістовний блок пов'язаний із затвердженням структури та змісту основної програми підготовки. У нашому випадку під структурою розуміється власне система професійної підготовки студента, яка складається з дисциплін предметної підготовки.

Функціональний блок зводиться, в свою чергу, до процесу реалізації вищезазначених цільового та структурно-змістовного етапів. Функціонування системи управління якістю професійної підготовки здійснюється за допомогою управлінських дій (функцій), що застосовуються викладачем.

Якість управління професійною підготовкою виражається ступенем прояву в діяльності викладача управлінських функцій: чим повніший їх прояв, тим більш ефективною буде робота з управлінням якістю.

Управління якістю розбивається на три узагальнені функції управління [7].

Так, стратегія управління якістю професійної підготовки на уроці конкретизується через функції цілепокладання, діагностику, планування якості.

Механізм управління якістю здійснюється за допомогою функцій організації та мотивації студента.

Функції зворотного зв'язку розкриваються через контроль і оцінку якості, аналіз результатів уроку.

Виділені функції утворюють управлінський цикл, тобто послідовну реалізацію управлінських дій викладача з метою приведення системи професійної підготовки студента в якісно новий стан.

Результативно-корекційний блок як необхідна частина процесу управління якістю підготовки студента відображає сформованість теоретичних, виконавських і особистісних компетенцій студента.

Розглядаючи формування компетенцій студента як показник якості підготовки студента-музиканта, який вимагає безперервності і поступовості, були виділені його основні рівні: рівень адаптації, рівень освоєння, рівень застосування, рівень трансляції, рівень творчості. Кожен з представлених рівнів взаємодіє з попереднім і наступним, відображаючи динаміку формування компетенцій студента при переході з рівня на рівень. При цьому два останніх рівня сформованості базових компетенцій (трансляції і творчості) визнані достатніми для досягнення якості професійної підготовки студента.

Умови реалізації моделі розглядаються як комплекс спеціально створених засобів, необхідних для ефективної управлінської діяльності. В якості умов реалізації моделі управління якістю професійної підготовки студента-музиканта були виділені:

- мотивація студента до професійної діяльності як необхідний компонент для створення системи професійної підготовки;
- організація взаємодії з метою встановлення позитивного зворотного зв'язку у взаєминах педагога і студента і досягнення ситуації довіри, співпраці у процесі професійної підготовки;
- створення морально-психологічного комфорту на занятті, який сприяє саморозкриттю і самореалізації студента у професійній діяльності;
- індивідуальна траєкторія підготовки студента для реалізації індивідуального і диференційованого підходу до процесу професійної підготовки.

Висновки... Таким чином, управління якістю професійної підготовки студентів у вищому мистецькому навчальному закладі як цілеспрямований, планомірний процес формування базових компетенцій студента за допомогою організованого комплексу управлінських дій включає проходження наступних етапів:

- планування якості як результату підготовки фахівця, яка реалізується через постановку стратегічної мети управління якістю;
- встановлення структури та змісту підготовки, що розглядається в робочих програмах і навчально-методичних комплексах з предметів професійної підготовки;
- процес реалізації цільового та структурно-змістовного блоків управлінських функцій, які застосовуються викладачем на занятті (цілепокладання, діагностика, планування, організація, мотивація, контроль і оцінка якості);
- визначення ефективності управління якістю підготовки за рівнем сформованих базових компетенцій студента (теоретичних, виконавських та особистісних);
- виконання умов реалізації моделі управління якістю професійної підготовки;
- оцінка відповідності процесу і результатів діяльності поставленій меті, виявлення позитивних і негативних моментів;
- порівняння реальних результатів управління якістю професійної підготовки з очікуваними та їх коригування у випадку, якщо результат не відповідає сконструйованій моделі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Абдуллин Э. Б. Методологическая подготовка учителя музыки / Э. Б. Абдуллин. – М. : МИРОС, 1992. – 72 с.
2. Арчажникова Л. Г. Профессия – учитель музыки / Л. Г. Арчажникова. – М. : Просвещение, 1984. – 111 с.
3. Ильин В. С. Формирование личности школьника (целостный процесс) / В. С. Ильин. – М. : Педагогика, 1984. – 144 с.
4. Немыкина И. Н. Методические основы специальной подготовки учителя музыки : учеб. пособие / И. Н. Немыкина. – Свердловск : СГПИ, 1988. – 64 с.
5. Полонский В. М. Научно-педагогическая информация ; словарь-справочник / В. М. Полонский. – М. : Владос, 1995. – 236 с.
6. Синцова Л. К. Качество образования как основа эффективной профессиональной деятельности специалиста // Профессиональное образование в регионе: основные направления и качество подготовки специалистов / под ред. Л. Р. Гусяковой, Л. К. Синцовой, М. М. Попковой. – Барнаул-Шумановка, 2000. – 168 с.
7. Субетто А. И. Введение в квалиметрию высшей школы / А. И. Субетто. – М. : Исследоват. центр проблем кач-ва под-ки спец-ов, 1991. – 196 с.
8. Фролов Ю.В. Компетентностная модель как основа оценки качества подготовки специалиста / Ю. В. Фролов, Д. А. Махотин // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 8. – С. 34-41.

9. Цыпин Г. М. Музыкально-исполнительское искусство: теория и практика / Г. М. Цыпин. – СПб. : Алетей, 2001. – 320 с.

Аннотация
В.П.Кашперский

Модель управления качеством профессиональной подготовки студента в высшем учебном заведении искусства

В статье раскрыт один из аспектов исследования проблемы моделирования качества профессиональной подготовки специалиста в высшем учебном заведении искусства. Последовательная реализация основных компонентов модели управления качеством профессиональной подготовки студента составляет основу процесса формирования базовых компетенций студентов музыкальных специальностей.

Ключевые слова: управление, профессиональная подготовка, высшее учебное заведение искусства.

Summary
V.P.Kashpers'kyi

Model Quality Management Training Students in a Higher Art Educational Establishment

The article highlights one aspect of the problem of modeling the quality of professional training in higher art educational establishment. Consistent implementation of the basic components of the model of quality management training student is the basis of the formation of basic skills of students musical skills.

Keywords: management, professional training, higher art educational establishment.

Дата надходження статті:

„25” березня 2011 р.

УДК 371. 133. 008. 2 + 372. 4 (045)

А.О.КАЩУК,

методист

(м.Хмельницький)

Теоретичні засади розробки механізмів управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів

Розглянуто питання механізму управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів у вищих навчальних закладах. Розкриті суть поняття „механізм управління”, його специфіка і структура.

Ключові слова: практична підготовка, управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів, механізм управління.

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах створення гнучкої та мобільної системи підготовки фахівців педагогічної освіти в контексті Болонського процесу все більшого значення надається питанням розробки нових підходів до підвищення якості та ефективності взаємодії усіх учасників педагогічного процесу у вищій школі України. Саме управління якістю професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників початкової школи набуває пріоритетного характеру. Оскільки результативне функціонування будь-якої системи неможливе без чітких механізмів, то найважливішим завданням сьогодні вбачаємо розробку та впровадження механізмів, що забезпечували б якість управління нею та були побудовані на базі сучасних технологій управління.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Питанням управління вищою школою переймалися такі науковці, як Б.А.Гаєвський, В.М.Галузинський, М.В.Євтух та ін. Зокрема, у психолого-педагогічній літературі знаходять своє відображення погляди вчених з питань психолого-педагогічних закономірностей, методів, функцій управління соціально-педагогічними системами та принципів керівництва ними (Є.С.Березняк, В.І.Бондар, Ю.А.Васильєв, Ю.А.Конаржевський, В.І.Маслов, А.М.Моїсєєв, М.М.Поташнік, М.В.Черпінський, Г.В.Щокін та ін.), моделей та механізмів управління освітніми системами, комплексами (В.Г.Балашов, Н.П.Глотова, А.Ю.Заложнев, Д.А.Новіков та ін.). Існує достатня кількість досліджень, присвячених вивченню питанням практичної підготовки майбутніх учителів (О.О.Абдуліна, А.Д.Бондар, К.М.Дурай-Новакова, А.П.Петров, В.К.Розов), організації різних видів педагогічної практики у вищих навчальних закладах (Л.В.Боріков, М.А.Жидкоблінов, Н.В.Казакова, Г.М.Коджаспіров, М.К.Козій, П.С.Решетніков). Дослідженням питань сутності, специфіки, структури механізмів управління займалися такі вітчизняні та російські вчені, як Г.В.Атаманчук, В.Г.Афанасьєв, В.Г.Балашов, А.Ю.Заложнев, В.Н.Іванов, Г.І.Мостовий, Н.Р.Нижник, Д.А.Новіков та ін.

Все ж, проблема управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів залишається актуальною, адже досі:

– наявні протиріччя між змістом сучасної педагогічної освіти та вимогами школи, суспільства, держави до особистісних якостей та рівня компетентності випускника;